

Ahlaksız din mümkün mü?

Bunun tersini herkes sorar: *Dinsiz ahlak mümkün mü?* Bu sorunun cevabı bir *din* tartışmasına döner ve sonunda *herkesin bir dini var, benim dinim bana, seninki sana* diye bir yoldan cevaplanır. Benim ahlakıma uymasa da herkesin bir *ahlakı* var, en menfaatçisinin de, en yalancısının da, en zaliminin kendine davranışlarını izah ettiği bir *ahlakı* mevcut.

Ahlaksız din sorusunu ise hiç duymadım. *Ahlaksız* derken, *ahlaki doğrulardan bahsetmeyen* bir din. Böyle bir din mümkün mü? Mesela sadece ritüelden ibaret olsun. Kimseye *şunu yap, bunu yapma* demesin. İnsanlara ve kendimize nasıl davranacağımızı söylemesin. Böyle bir din olabilir mi?

Bu sorunun düşünülmesi *ahlak ve din* arasındaki ilişkiyi diğer sorudan daha iyi gösteriyor. Teoride mümkün olsa da ahlaki doğrular va'zetmeyen hiçbir dinin yaşayabileceğini sanmıyorum. Bu da beni *ahlak mı dinden çıkar, din mi ahlaktan* sorusunu *ikincisi* şeklinde cevaplamaya itiyor.

Temel olan ahlaktır. Ancak bunun yaşatılması için bir dine ihtiyaç vardır. Bu dinin metafiziği, *ölümsüzlük hikayesi*, insanlara belirlediği hayat tarzının sebebi ahlakın yaşatılmasıdır. Bir süre sonra ahlakı yaşatmayı bırakıp, dini cihazların ayrıntılarında boğulmamız bu hedefin aksine olsa da meselemiz ahlak meselesi.

Ancak *ahlakımızın* ne olduğunu, tabii, ayakları daha yere basan şekilde, daha *empirik* şekilde düşünmek de lazım. *İslam ahlakı* dediğimizin mesela sadece *iyilik yap, iyilik bul* demek olmadığını, İslam'ın müslümanlara ve diğerlerine karşı iki farklı ahlaktan bahsettiğini düşünmek.

Demokratik bir dünyada, propaganda motivasyonuyla söylenen sözlerin bazısına gerçekten kendimiz de inanıyoruz. Belki bu yüzden *müslümanlar iktidar olunca* şaşırдық, *hiç de beklediğimiz gibi gitmedi*. Fikir adamı diye tanıdığımız tipler zeka ve becerilerini ufak hesap ve menfaatlerini açıklamaya ayırdı. Siyasetçilerimiz iktidar uğruna dün mücadele ettikleri *devletçiliğin* askeri oldu. Gençlerimiz *biz böyleyse, ben bizden değilim* demek zorunda hissetti.

İslam tabii ki bir topluluk ahlakı üretiyor. *İnanan* ve *inanmayan* arasında, bunlarla ilişkiler arasında bir fark var. Bu farkların *empirik* olarak açıklanması için İslam'ın modern dünyada görünür hale gelmesi gerekti. Biz ne olduğumuzu ancak *iktidar* olduktan sonra anlayabildik.

Bunun gibi *gerçek ahlakın* gözlenmesi ve izahı için bunun

İslam ahlakı şöyle yücedir, böyle bilmemnedir demeden önce bunun aslında ne olduğu, nasıl insan ürettiğine bakmak lazım

Bunda da suç yok, modern dünya için kötülük gibi görünenin İslam'ın kendisi ve müslümanlar için iyilik gibi görünmesi, modern yaşamı zayıflatan ve tehlikeye atan pratiklerin İslam'ın yaşamasına yardım etmesi mümkün.